Павлюк Олександр Сергійович,
здобувач кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

АЛГОРИТМ ОТРИМАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧИМОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ, ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Необхідно призначати в процесі розслідування вбивств осіб похилого віку та одиноких осіб, пов'язаних із заволодінням їхнім майном такі судові експертизи: судово-медична; трасологічна; дактилоскопічна; судово-біологічна; судово-психіатрична; експертиза холодної зброї; портретна; судово-психологічна; балістична; інші.

Об'єктами судово-медичної експертизи в даному випадку є труп особи похилого віку (одинокої особи) або його частини, особа вбивці, речові докази (кров, залишки одягу і деякі інші предмети) та матеріали кримінального провадження.

Основними питаннями, які ставляться експерту під час судово-медичної експертизи, є:

1) *При ушкодженнях тупими знаряддями:* яким знаряддям заподіяно ушкодження? Чи є на трупі ознаки, які б дозволяли судити про форму, розмір, вагу й інші загальні та окремі ознаки знаряддя, яке заподіяло ушкодження, і якщо так, то які саме? Чи не могло бути заподіяно ушкодження знаряддям, подібним до поданого (цеглина, каміння, молот тощо)? Одним чи кількома знаряддями заподіяно ушкодження? Якою є сила завданого удару?

2) *При ушкодженнях гострими знаряддями:* якими є характер й локалізація тілесних ушкоджень, виявлених на тілі особи похилого віку? Чи не заподіяно рану колючим, ріжучим, колючо-ріжучим або рублячим предметом? Якою є давність ушкодження? З якою силою заподіяно ушкодження? При вилученні ймовірного знаряддя злочину, чи не заподіяно поранення цим предметом? Чи є ознаки, які б указували на те, що ушкодження заподіяно в результаті неодноразової дії знаряддя? Якою є послідовність заподіяння поранень? У якому найбільш імовірному положенні перебував потерпілий у момент його поранення?

3) *При отруєннях*: смерть стала результатом отруєння чи вона настала з інших причин? Якою отруйною речовиною і якою її дозою викликано отруєння? Чи сприяли які-небудь захворювання, стан організму особи похилого віку настанню її смерті від отруєння? Яким є походження отруєння – бактеріальним чи небактеріальним? Якщо

отруєння бактеріальне, то якою групою мікробів воно викликане? Якщо отруєння небактеріальне, то чи не викликане воно вжиттям у їжу або ліки яких-небудь отруйних речовин тваринного чи рослинного походження?

4) *Питання до експертизи трупа особи похилого віку або одинокої особи при задушенні, викликаного механічними перешкодами органів дихання:* смерть потерпілого настала в результаті задушення (асфіксії)? При механічній асфіксії, смерть настала від удавлення руками чи від інших зовнішніх впливів? Від якого виду механічного задушення настала смерть потерпілого (від удавлення зашморгом, удавлення руками, закриття дихальних шляхів м'якими предметами, від утоплення, закриття дихальних шляхів сторонніми предметами)? Чи мало місце в цьому випадку повішення або удавлення петлею? Смерть настала від утоплення чи мала місце смерть у воді від якихось інших причин (переохолодження, дія крайньої високої температури води)? Чи не було кинуто у воду мертве тіло? Якщо так, то в результаті яких причин настала смерть? Скільки часу труп перебував у воді [1, с. с.55-62]?

5) *Питання стосовно експертизи трупа при настанні смерті від впливу високої температури*: Які пошкодження є на трупі та яких характер їх походження? Чи викликані пошкодження на тілі потерпілого дією вогню чи вони є термічними? У прижиттєвий період чи після настання смерті були отримані потерпілим термічні пошкодження? Від чого настало удушшя – від диму, газу, фізичного насилля чи чогось іншого? Коли настала смерть потерпілого? Яка причина настання смерті потерпілого? Чи переміщувався потерпілий під час пожежі? Якщо так, то в якому напрямку він міг рухатись? Які частини тіла потерпілого мають опіки та якого ступеня [2].

У разі виникнення підозри у тому, що потерпілого було отруєно, призначається *комплексна судово-медична та судово-хімічна експертиза*, яка повинна визначити: чи отрутою викликана смерть; якщо так, то яким видом; яким шляхом отрута була введена до організму; яка приблизна доза використаної отрути; чи могла отрута потрапити всередину трупа випадково [3, с. 203].

При розслідуванні убивств достатньо часто звертаються до *експертизи біологічних об'єктів* (біологічних слідів людського походження) з використанням методів дослідження ДНК – судово-геномної експертизи (геномна судово-медична експертиза).

Дослідження біоматеріалу з метою ідентифікації особи проводяться в наступних випадках: встановлення належності біоматеріалу (крові, слини, волосся, органів, тканин та окремих частин

тіла) конкретній особі або виключення такої належності; встановлення статевої належності біологічних слідів та об'єктів; діагностичного типування з метою наступної ідентифікації з об'єктами злочинів; встановлення, чи є рештки або частини трупа рештками однієї людини і чиїми саме за дослідженням зразків близьких родичів; виявлення зв'язку між різними злочинами – встановлення, що сліди біоматеріалу, які виявлені на місцях різних злочинів, залишені однією і тією ж особою; порівняння генетичного профілю біологічного об'єкта з генетичними даними, які зберігаються в комп'ютерній базі даних, і за співпадіння – зорієнтувати слідство на пошук певної особи[4, с. 247].

У випадках, коли злочинці намагаються приховати сліди вбивства шляхом підпалу, має місце *призначення пожежно-технічної експертизи*.

При розслідуванні вбивств, прихованих інсценуванням, у випадках, коли вбивство інсценується раптовим зникненням особи похилого віку або одинокої особи, при виявленні скелетованого трупа призначається *портретно-криміналістична експертиза.*

У ряді випадків при розслідуванні зазначених вбивств, виникає необхідність у проведенні *почеркознавчої, авторознавчої та техніко-криміналістичної експертизи документів.*

Під час розслідування вбивств осіб похилого віку та одиноких осіб, пов'язаних із заволодінням їхнім майном, експерти, слідчі та оперативні працівники використовують наступні криміналістичні обліки:

– дактилоскопічний облік – 76,5 %;

– трасологічний облік – 61,0 %;

– облік осіб за ознаками зовнішності – 37,5 %;

– облік генетичних ознак людини – 29,4 %;

– облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів) – 27,2 %;

– облік записів голосів та мовлення осіб – 20,6 %;

– балістичний облік – 19,1 %;

– облік холодної зброї – 13,8 %;

– вибухотехнічний облік – 11,8 %;

– облік матеріалів, речовин та виробів – 8,8 %;

– пожежно-технічний облік – 7,4 %.

Отже, при підготовці до судових експертиз слідчий повинен приділити значну увагу визначенню об'єктів експертного дослідження, завдань експертові у вигляді питань, скласти їх повний перелік та забезпечити збереження об'єктів експертизи. В складних випадках

слідчий користується консультативною допомогою спеціаліста щодо правильного формулювання питань експертові.

Список використаних джерел

1. Яковенко М. О. Використання спеціальних знань при розслідуванні вбивства новонародженої дитини *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності.* 2014 №4 (51). С. 55–62.

2. Кіцелюк В. М. Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 251 с.

3. Дердюк Б. М. Особливості провадження окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування вбивств. *Прикарпатський юридичний вісник,* 2014. № 2(5). С. 201–212.

4. Мудрецька Т. В. Проблеми використання даних ДНК аналізу під час розслідування злочинів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету,* 2014. Вип. 26. С. 246–249.

Богатиков Олександр Володимирович,
здобувач Національної академії
внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ НЕЗАКОННІ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Проблеми розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами вчиненими організованими групами не втрачають своєї актуальності і на сьогодні. У зв’язку з надзвичайною суспільно-політичною ситуацією яка склалася у державі, загострення криміногенної обстановки, системними провокаціями з боку іноземних громадян на південному сході України та умовах збройного конфлікту цей напрям діяльності набуває особливого значення[1]. Кризові процеси в державі створюють підґрунтя для формування організованих груп, які вчиняють незаконні заволодіння транспортними засобами [2, с. 199].

Такий вид злочинності є основним фактором підвищення стурбованості населення за збереження майна, яке належить їм на праві власності. Простежується стала тенденція заволодіння дорогими автомобілями престижних марок: “Мерседес-Бенц”, “Лексус”, “Ауді”, “БМВ” з терміном експлуатації до п’яти років, більшість яких вивозяться за межі держави.